

Het boek biedt allerlei inzichtjes in het VOC bedrijf. In de jaren 1620 probeerde de Compagnie op instigatie van Coen en ook van Reael een handelssysteem op te zetten waarbij aan particulieren (vrijburgers) het bijeenbrengen van de handelsgoederen voor de Nederlandse veilingen werd overgelaten. Dit beleid werd omstreeks 1628 losgelaten, waarna weer alle aandacht uitging naar het eigen handels- en scheepvaartnetwerk. Retourschepen, vanaf circa 1620 in de betekenis die ze later hadden, werden ook altijd in de intra-Aziatische vaart ingezet, maar de auteur ontdekte dat nieuwe retourschepen op de route Taiwan-Malakka voeren, wat oudere tussen Suratte en Perzië en tussen Thailand en Japan en de echte oude van Batavia naar Galle en Thailand en vooral naar de Specerij Eilanden. Deze oudjes werden echt opgevaren en daarna gesloopt. Batavia noemt de auteur het 'traffic-control-centre' voor de intra-Aziatische scheepvaart. Een gemiddelde levensduur voor veel schepen was twintig jaar, voor fluitschepen maar de helft. Het is in dit verband jammer dat het boek van H. Ketting, *Fluitschepen voor de VOC balanceren tussen 'oncostelijckheit' en 'duursaemheit'* van 2006 niet (meer) is verwerkt. Nieuwbouw in Azië van wat grotere schepen werd soms door de Hoge Regering geopperd, maar door de bewindhebbers altijd afgewimpeld. Wel gingen gedurende enkele jaren rondom 1630 kleine sloopstypes als bouw pakketten mee om overzee in elkaar gezet te worden, de zogenoemde 'afbreekboots'. Schepen uit de Republiek waren, anders tot nu toe aangenomen, bij aankomst in Batavia altijd vol beladen.

Een interessant boek over een nieuwe materie, oorspronkelijk een proefschrift dat na drie jaar bij een kritische herlezing op herhalingen en wijdloopigheid aan leesbaarheid zou hebben gewonnen.

JAAP R. BRUIJN, OEGSTGEEST

Huigen, Siegfried, Jong, Jan L. de, Kolfin, Elmer (eds.), *The Dutch Trading Companies as Knowledge Networks* (Intersections. Interdisciplinary Studies in Early Modern Culture 14; Leiden, Boston: Brill, 2010, 442 blz., ISBN 978 90 0418 659 0).

Wetenschaps-, cultuur- en techniekhistorici hebben zich de laatste jaren enthousiast gestort op onderzoek over circulatie van kennis. 'Circulatie van kennis' betreft stromen van kennis op allerlei niveaus: tussen verschillende regio's in de wereld, tussen sociale groepen of tussen individuen op dezelfde locatie, zoals een werkplaats, een laboratorium of een botanische tuin. Eén van de aantrekkelijke kanten van het concept is, dat het niet a priori een systeem of een ongelijke relatie (bijvoorbeeld tussen 'centrum' en 'periferie', of tussen 'wetenschap' en 'techniek') veronderstelt. Bij 'circulatie van kennis' gaat het eerder om actoren en netwerken dan om structuren en hiërarchieën. In het kader van dit soort onderzoek is ook de rol van handelscompagnieën een spannend thema geworden. De verbindinglijnen die organisaties als de Verenigde Oost-Indische Compagnie, de West-Indische Compagnie of de East-India Company om economische redenen tussen Europa en andere delen van de wereld onderhielden, konden immers mede als kanalen voor stromen van kennis fungeren. Toen een kwart eeuw geleden in Middelburg een congres werd gehouden over 'VOC en Cultuur. Wetenschappelijke en culturele relaties tussen Europa en Azië ten tijde van de Verenigde Oostindische Compagnie' (waarvan de papers in 1993 in boekvorm verschenen) was de impact nog gering. Nu kan er haast geen monografie of bundel over circulatie van kennis vóór 1800 verschijnen of er wordt uitgepakt over de belangrijke bijdrage die netwerken van commerciële ondernemingen zoals de VOC aan dit proces hebben geleverd. Harold Cook's *Matters of Exchange: Commerce, Medicine, and Science in the Dutch Golden Age* (2007) heeft in dit opzicht binnen een mum van tijd een exemplarische waarde gekregen.

De hier besproken bundel, voortgekomen uit een Leids congres in 2008, past in deze trend. Ze bevat zeventien casestudies over uitwisseling van kennis over lange afstanden in de zeventiende en achttiende eeuw, die op de een of andere manier iets te maken had met handelsnetwerken van de VOC en de WIC. De stukken zijn gegroepeerd naar regio: Amerika (4), Azië (5), Zuid-Afrika (2) en Europa (6). De samenstellers presenteren de collectie als een aanvulling op het werk van Cook. Net als in *Matters of Exchange* gaat veel aandacht uit naar de natuurlijke historie en de geografie, maar daarnaast wordt ook het een en ander verteld over de etnografie, taalkunde en rechtswetenschap. Verder bevat de bundel enkele artikelen over de receptie van kennis over Azië en Amerika in Europa.

Wat voegt de bundel nu toe aan het debat? De oogst is tamelijk teleurstellend. Er zijn vrij wat artikelen die niet meer bieden dan een uitgesponnen samenvatting van gedrukte bronnen, zoals teksten van Herckmans, Van der Donck of Nieuhof. Andere stukken voegen weinig toe aan wat we al uit eerdere studies over bepaalde onderwerpen weten, zoals over het werk van Kaempfer, Rumphius, Valentijn of over het kabinet van stadhouder Willem V. Weer andere bijdragen stellen een interessante vraag, maar geven een weinig overtuigend antwoord (Elspeth Jajdelska over barrières voor circulatie van kennis in Schotland) of verliezen zich compleet in casuïstiek over de theorieën van Bruno Latour en Andrew di Sessa (Julie Berger Hochstrasser over Maria Sibylle Merian). Het artikel van Hans den Besten over taalkundig onderzoek in Zuid-Afrika is in zekere zin een gemiste kans omdat hij geen vergelijking trekt met soortgelijk onderzoek over de Indonesische archipel (waarover bijvoorbeeld Cees van Dijk een stuk schreef in de bovengenoemde bundel *VOC en cultuur*). De meest interessante en vernieuwende bijdragen zijn, opmerkelijk genoeg, de artikelen waarin netwerken van de VOC of de WIC niet frontaal maar vanuit een zijdelingse hoek benaderd worden, zoals dat van Bruno Naarden over de

rijkdom en beperkingen van Nicolaas Witsens compilatie van kennis over het binnenland van Azië, Antje Flüchter over veranderingen in de presentatie van Azië in gedrukte werken in Duitsland en Christina Skott over de manier waarop Zweedse geleerden de netwerken van de VOC gebruikten om hun eigen natuurhistorische projecten uit te voeren.

Eigenlijk zou men verwachten dat de vraag waarmee de vorige alinea begon, uitgebreid beantwoord zou worden in de inleiding van de bundel. Maar die inleiding, van de hand van Siegfried Huigen, is helaas nogal rommelig en mager. Het stuk bestaat voornamelijk uit een korte schets van de geschiedenis van de VOC en WIC en een uitweiding over het werk van de legerofficier Robert Jacob Gordon in Zuid-Afrika. Er zijn welgeteld twee alinea's over de inhoud van het boek (2-3). Huigen legt niet uit waarom juist deze selectie van artikelen in de bundel is opgenomen (en waarom ze naar regio zijn gegroepeerd in plaats van bijvoorbeeld thematisch) en wat ze aan nieuwe inzichten hebben opgeleverd over de rol van (Nederlandse) handelscompagnieën als kennisnetwerken, bijvoorbeeld in vergelijking met religieuze netwerken, correspondentienetwerken van geleerden, statelijke organisaties of handelscompagnieën van andere Europese mogendheden. Zo had hij de bundel in een breder kader kunnen plaatsen en duidelijk kunnen maken wat het belang van de hier verzamelde studies voor het lopende debat over de circulatie van kennis zou kunnen zijn. Daar valt best iets zinnigs over te zeggen – zeker naar aanleiding van artikelen als die van Naarden, Flüchter of Skott –, maar de samenstellers van de bundel hebben niet de moeite genomen om dat te doen. De lezer mag het zelf uitzoeken.

KAREL DAVIDS, VRIJE UNIVERSITEIT
AMSTERDAM

Blom, Hans W. (ed.), *Property, Piracy and Punishment: Hugo Grotius on War and Booty in De Iure Praedae. Concepts and Contexts* (Leiden, Boston: Brill, 2009, vi + 422 pp., ISBN 978 90 04 17513 6).

As editor Hans Blom notes, the 'interest for, and study of Hugo Grotius and Grotiana is rising, both in span and detail' (1). This volume, representing the work of seventeen scholars from across the globe, testifies to the international reach of Grotian studies. It contains the papers of an international conference that took part in June 2005 at the Netherlands Institute for Advanced Study in the Humanities and Social Sciences (NIAS). The degree to which it will appeal to those not already studying Grotius is another matter.

A conference volume is a challenge for editors and publishers alike. In this case, the ostensible focus of the volume is on a particular text (the manuscript volume *De Iure Praedae*) by Grotius. This focus allows the authors – who comprise a remarkable range of scholars working in such diverse fields as history, philosophy, political science and religious studies – to investigate several different themes emerging out of the text, each in their own disciplinary style. Essays address the sources (or lack thereof) of Grotius' thought; its legal and religious aspects; investigate the manuscript itself; and comment on its connections to ideas about piracy, trade, violence, and international order. Because the papers are short, and each comes with an abstract, the reader can easily dip into the volume at will and pull out those that address his/her questions or interest. In this sense, the volume has a coherence and significance for several fields of study that certainly merits publication.

However the real significance of the volume is hard to grasp. It seems to represent a state-of-the-field assessment of Grotian studies. For those unfamiliar with the NIAS conference that produced this volume and not fully up-to-date on Grotian scholarship (which is marvelously multi-

disciplinary), it would help to know more about the production of this volume. What were the editorial criteria? Are the authors simply those scholars familiar with or to some degree working on *De Iure Praedae*, or is it a group of important scholars invited to engage with that text by the conference organizers in the hopes that they would have something interesting and original to say about it?

One misses a strong interpretive hand in the compilation of this volume. This may well be an artifact of the editor's generosity. He seems to have included all the papers rather than sort through them with particular criteria in mind. The goal of the volume, as he says, is to show how *De Iure Praedae* 'is approached from different angles and perspectives', producing a collection with a 'conversational character' (9-10). This reviewer could not help but wish for a more authoritative guide through that conversation than the simple, very brief summaries of the papers provided in the introduction. For example, those (like this reviewer) uninitiated in the minutiae of Grotiana might want to know more about the lines of controversy and debate surrounding the man, his life, his writings, and the studies thereof. Also, within the volume there seems to be a certain amount of cognitive dissonance between the philosophical, legal and scientific scholars who want to insist on the specifics of Grotian thought and the textual scholars who insist on the various revisions involved in the creation of Grotian texts. Does this pose a problem? Perhaps an introductory chapter laying out the relevant and agreed upon facts of Grotius' life and the manuscript would help provide a vehicle for exploring the differences.

There are certain current approaches to intellectual and cultural history that would seem to be of relevance but did not make it into this volume. Yes, *De Iure Praedae* was first published in 1864, but did it not circulate at all in manuscript form before then? Much important work in early modern European history of late has focused on the circulation of manuscripts – something modern scholars, with their preference for published